FILOSOFIA ROMÂNEASCĂ CONTEMPORANĂ: INTERPRETĂRI ȘI INFLUENȚE

CONTEMPORARY ROMANIAN PHILOSOPHY: INTERPRETATIONS AND INFLUENCES

Victoria PĂDURARI, ORCID: 0000-0002-0266-894X
Universitatea de Stat din Moldova

CZU: 1(498)

e-mail: vikybalta@gmail.com

Deosebit de importantă devine sarcina studierii și cunoașterii patrimoniului spiritual național, a interacțiunii și conlucrării dintre culturi în perioada actuală, perioadă a globalizării și mondializării, când se acutizează necesitatea accentuării continuității în dezvoltarea tuturor domeniilor, inclusiv a gândirii filosofice, necesitatea sensibilizării asupra semnificației și valorii moștenirii spirituale naționale în afirmarea identității noastre, a încadrării ei în spiritualitatea universală. În acest context, este justificată actualitatea, importanța și relevanța studierii operei celor mai reprezentativi filosofi români contemporani – Lucian Blaga, Constantin Rădulescu-Motru, Dumitru D. Roşca, P.P.Negulescu, Mircea Florian, Nae Ionescu, Mircea Vulcănescu, Mircea Eliade, Ștefan Lupașcu, Emil Cioran ș.a. Erudiți, de formare enciclopedică, promotori de noi paradigme, deosebit de receptivi față de descoperirile științifice și orientările de gândire ale timpului lor, gânditorii români menționați au abordat un șir de probleme de ontologie, gnoseologie, axiologie, filosofie a istoriei, filosofie a culturii, filosofie socială etc., unele aspecte ale viziunilor lor fiind insuficient cercetate, în special, prin prisma unui studiu comparativ, fapt ce ne propunem să abordăm în cercetările noastre. Studiul acestor probleme, inclusiv prin comparație și analiza confluențelor de idei, este important și relevant din considerentele că elucidează mai complet și profund moștenirea filosofică a unor personalități notorii ale culturii române, evidențiază asemănările, consonanțele de idei cu filosofia europeană și universală, dar și specificul, originalitatea discursului lor filosofic.

În această ordine de idei, studiind sursele care l-au influențat în creația sa pe L.Blaga, vom evidenția cele indicate de el însuși: „Am învățat enorm de la Kant, dar tot așa de mult de la alexandrini și de la Sfinții Părinți. Sistemul meu este o sinteză creatoare între aceste extreme”[5, 20]. În lucrarea *Spațiul mioritic*, Lucian Blaga, analizând natura influențelor, distingea următoarele tipuri de influențe: influențe modelatoare, adică imitatoare, influențe catalitice, adică stimulatoare și „genuri mixte de influențare”. El considera că marea cultură franceză, cu caracterul ei dominant clasic, a exercitat în cultura românească o influență modelatoare, iar cultura germană, dominant romantică, a exercitat mai mult o influență de natură catalitică, fiind „un agent prielnic unei reacții de sine stătătoare… ce înlesnește un joc în care nu intră” [2, p.317]. Desigur, analizând și apreciind influențele străine, nu poate fi ignorată influența întregii spiritualități autohtone.

De asemenea, sistemul filosofic al lui C. Rădulescu-Motru are la bază filosofia lui Im. Kant, filosoful roman acceptând apriorismul timpului și spațiului „ca forme ale percepției noastre prin mijlocirea cărora putem ajunge la sinteza în stare să ne îmbogățească cunoștințele” [7, p.68]. De rând cu Im.Kant, asupra concepției filosofice a lui C. Rădulescu-Motru o influență pronunțată au exercitat W.Ostwald, Fr.Nietzsche, W.Wundt. Din opera lui W.Ostwald, C. Rădulescu-Motru a reținut ideea unui cosmos energetic și reacția împotriva filosofiei speculative. W.Wundt a influențat activitatea lui îndeosebi în vederea criticii spiritualismului și a fundării psihologiei pe baze științifice. Dar, ca și în cazul energetismului lui W.Ostwald, C. Rădulescu-Motru va încerca o depășire a lui W.Wundt în sensul criticii paralelismului psihofizic admis de savantul german ca valid din punct de vedere științific.

Mircea Eliade, personalitate complexă, cu preocupări în mai multe domenii, a fost influențat de lucrările lui Rudolf Otto, de filosofia indiană etc., însă și-a manifestat originalitatea, în primul rând, ca istoric și filosof al credințelor și religiilor. El argumentează că prin înţelegerea miturilor, simbolurilor, riturilor, credinţelor, imaginarului, noi cunoaştem modul de a fi al omului arhaic, originar, care şi este omul autentic, fundamental, antrenat într-un efort disperat de a nu pierde contactul cu fiinţa, cu absolutul, iar prin aceasta dobândim posibilitatea de a ne înţelege mai bine pe noi înşine, de a descoperi sensul şi valoarea propriei noastre fiinţe şi, totodată, de a clarifica geneza omenirii. Majoritatea situaţiilor asumate de omul arhaic nu au dispărut fără urmă, ci „au contribuit la a ne face ceea ce suntem astăzi, fac parte deci din propria noastră istorie”, menționa M.Eliade [6, p.187]. Ideile lui M.Eliade despre sacru au fost înalt apreciate de P. Ricoeur, care afirma: „Descoperind cu dumneavoastră această mare stabilitate a universului, am devenit capabil să rezist altor tentaţii şi, în primul rând, tentaţiei de a reconstrui ansamblurile mitice pe baza structurilor formale indiferente la semnificaţia conţinutului lor” [1, p.112].

Referindu-ne la creația lui Mircea Vulcănescu, pornim de la izvoarele spirituale și confluențele de idei și teme abordate pe care gânditorul le indică în lucrarea sa fundamentală *Dimensiunea românească a existenței: preocupări de tipologie a culturii*, urmându-l pe Scheler, C. Rădulescu-Motru, I.Petrovici, V. Pârvan, L. Blaga ș.a. [8].

Constantin Noica, la rândul său, fiind un excelent cunoscător al istoriei filosofiei, îndeosebi al lui Platon, Descartes, Kant, Hegel, Heidegger, desigur, a fost inspirat de acești filosofi în creația sa. Totodată, vasta cultură istorico-filosofică de care dispunea C.Noica i-a determinat creaţia originală, a constituit un „mediu” în care el şi-a implantat propriile sale idei. De exemplu, de Heidegger Noica diferă prin ideea că ființa se manifestă în oricare lucruri, nu doar în realități privilegiate, și, de asemenea, prin înțelegerea ființei ca model (proiect), în funcție de care se desfășoară procesualitatea lucrului. Esențială pentru concepția lui Noica este distincția dintre simpla devenire (sau devenirea ca devenire), specifică lucrurilor, și devenirea întru ființă, specifică omului [4, p.87].

În urma cercetării condițiilor de dezvoltare, a cadrului teoretico-metodologic al constituirii filosofiei românești contemporane, a ideilor gânditorilor români, conchidem

următoarele: secolul al XX-lea se caracterizează ca fiind o perioadă a marilor schimbări, ceea ce a dus la formarea unei lumi noi, cu un nou sistem de valori. Filosofia românească a acestei etape este dominată de diverse curente și tendințe. Din aceste considerente, analiza cât mai completă și mai profundă a operei filosofice a unor personalități notorii ale acestei perioade, evidențierea unor asemănări, consonanțe de idei cu filosofia europeană și universală, dar și a specificului, a originalității discursului lor filosofic contribuie la cunoașterea trăsăturilor caracteristice şi a specificului filosofiei româneşti din această perioadă, la evaluarea cât mai obiectivă a sistemelor filosofice elaborate, identificând stilurile de filosofare și importanța lor în abordarea și soluționarea problemelor ce țineau de dezvoltarea cunoașterii filosofice și științifice, de specificul dezvoltării civilizației române moderne, de realizarea idealului unității naționale, de democratizarea reală a vieții politice etc. Suntem convinși că studierea și valorificarea argumentată a ideilor filosofice ale gânditorilor români contemporani, evidențierea tangențelor, dar și a specificului filosofiei românești în raport cu filosofia europeană, punerea în evidență a concluziilor trase de gânditorii români la cele mai importante și actuale asupra temelor de reflecție filosofică, contribuie, în mare măsură, la o conștientizare mai clară a identității culturale naționale și la promovarea unei culturi europene coerente și comune, bazată pe valori umaniste ca scop și ideal al tinerei generații, spre integrarea în modelul cultural european.

Referințe:

1. BAGDASAR, N. *Istoria filosofiei românești*. București, 2003.
2. BLAGA, L. *Spațiul mioritic*. București, 1969.
3. COANDĂ, S. *Valori filosofice naţionale în context European*. Chișinău, 2003.
4. COANDĂ, S. *Filosofia – o necesitate intelectuală: Studii de filosofie*. Chișinău, 2018.
5. CĂLDARE, D. Interpretări și aspecte privind matricea stilistică în filosofia românească după Lucian Blaga. În: Dumitru CĂLDARE. *Virtutea – temelia existenței umane*. Chișinău, 2015.
6. ELIADE, M. *Sacrul şi profanul*. Bucureşti, 1992.
7. NECULA, I. *Filosofia identităţii româneşti. Identitatea românească în dispunere filosofică*. Bucureşti: Ideea Europeană, 2018.
8. VULCĂNESCU, M. *Dimensiunea românească a existenței*. Vol.1. *Pentru o nouă spiritualitate filosofică*. București: Ed. Eminescu, 1996.